

Олександр Вікирчак — зоолог, мандрівник, знавець природи Поділля й Придністров'я

Ігор Загороднюк

Національний науково-природничий музей НАН України (Київ)
e-mail: zoozag@ukr.net; orcid: 0000-0002-0523-133X

ZAGORODNIUK, I. Oleksandr Vikyrchak, a zoologist, traveller, and expert in the nature of Podillia and Transnistria. — An essay about a colleague whose scientific activity is primarily related to the study of mammals of Central Podillia and the Dnister Canyon. The researcher's attention is focused on studying different groups: troglomorphic bats and rodents, hydrophilic animals (beavers, water shrews), steppe fauna (wild rabbits, hillok mice). In addition to mammalogical research, he pays considerable attention to the study and protection of the caves of Podillia and the Dnister Canyon, the creation of new protected areas and objects, and the organisation of regional conferences. As the head of the scientific department of the Dnister Canyon National Park, he is a key author of the Chronicle of Nature of the park.

Біографічні деталі

Вікирчак Олександр Костянтинович, народився у 1960 році у с. Старий Вовчинець Глибоцького р-ну Чернівецької області. Одразу після закінчення школи в рідному селі (1977 р.) поступив на біологічний факультет Чернівецького університету. Спеціалізувався по кафедрі зоології під керівництвом проф. І. Шнаровича. Після завершення навчання протягом наступних 30 років (1983—2012 роки) працював учителем біології у школах Буковини та гімназії м. Заліщики, керівником гуртків позашкільних закладів освіти.

У 2012 р. перейшов на роботу у новостворений національний парк «Дністровський каньйон» на посаду начальника науково-дослідного відділу.

За сайтом НПП (2023), Сфера діяльності дослідника: загальна організація науково-дослідної діяльності, зоологія хребетних тварин, історія заповідної справи, організація екологічної освіти, пропаганда екологічних знань, міжнародні зв'язки та зв'язки з громадськістю, організація наукових (науково-технічних) форумів, конференцій.

Рис. 1. Олександр Вікирчак — учасник ХХІІ (Бакотської) Теріошколи 2015 року.

Ключові доробки в галузі теріології

Теріологічні дослідження започатковано при виконанні в університеті дипломної роботи за темою «Еколого-фауністична характеристика дрібних ссавців Буковини» (1982), ключові дані з цього і суміжних досліджень опубліковано лише згодом [Вікирчак & Загороднюк 2010].

Працюючи у загальноосвітніх навчальних закладах, продовжував займатися зоологічними дослідженнями. Проводив обліки кажанів та їх кільцювання в печерах середнього Дністра та Карпат. Відповідно, з часом з'явилися й відповідні публікації з даними про обліки 1984–2000 рр. [Вікирчак 2018] і в подальші роки [Вікирчак *et al.* 2020, 2021]. Продовження цих досліджень в Нацпарку дало нові дані й про інших троглофільних ссавців, зокрема вовчків [Вікирчак & Площанський 2020]. У парку розпочато дослідження гідрофільних ссавців, зокрема вивчення формування популяцій бобра [Вікирчак & Площанський 2017] і стану популяції рясоніжки [Вікирчак 2022].

Увагу дослідника привернули й дослідження зміни наземної теріофауни Поділля, зокрема історія акліматизації на Тернопіллі популяції кроля [Вікирчак & Бачинський 2019] та формування північних (на лівобережжі Дністра) популяцій миші курганцевої [Вікирчак 2020]. Великим підсумком став огляд ссавців Каньйонового Придністер'я [Вікирчак 2023].

Інші дослідження, чесноти, відзнаки

Дослідник у період роботи у загальноосвітніх навчальних закладах вів туристсько-екологічні гуртки, з учасниками яких, зокрема й проводив дослідження троглофільних видів ссавців. У дослідника також є декілька праць, присвячених зимовій орнітофауні Середнього Дністра (зокрема в матеріалах Подільських читань 2022 р.), аналізу чужорідних видів тварин в регіоні НПП Дністровський каньйон (2023) тощо.

Олександр Вікирчак — організатор науково-дослідної у НПП «Дністровський каньйон». За час існування установи за його найактивнішої участі підготовлено 11 томів Літопису природи. Він один з організаторів серії конференцій «Наукові засади природоохоронного менеджменту екосистем Каньйонового Придністер'я» (2014, 2017, 2020 рр.).

Олександр Вікирчак — досвідчений мандрівник. Займався альпінізмом та спортивним туризмом. Здійснив ряд сходжень на вершини Центрального і Західного Кавказу, подорожей Українськими Карпатами, Західним Поділлям, Тянь-Шаню, Зеравшанським хребтом, відвідав усі карстові печери Поділля.

Рис. 2. Олександр Вікирчак з відвідувачами парку в уроч. Нирків Червоне: зустріч з полозом лісовим. 23.07.2020. Автор: П. Площанський (з сайту НПП).

Серед доробків дослідника у природоохороні — ініціювання створення 11 нових заповідних територій та об'єктів Тернопільщини. Захоплюється пацієнцтвом і збором найрізноманітніших продуктів бджільництва, фотографуванням живої природи. З пошаною до внесків у науку, краєзнавство та охорону природи своїх вчителів і попередників О. Вікирчак підготував нарис про Івана Шнаревича (2022) та Миколу Чайковського (2022).

Профіль дослідника в orcid: <https://orcid.org/0000-0002-2683-9213>

Література

- Вікирчак, О. К., І. В. Загороднюк. 2010. Нові знахідки рідкісних видів ссавців на території Чернівецької області. *Проблеми вивчення й охорони тваринного світу у природних і антропогенних екосистемах*. За ред. І. В. Скільського та Н. А. Смірнова. ДрукАрт, Чернівці, 152–156.
- Вікирчак, О. К., П. М. Площанський. 2017. Бобер європейський (*Castor fiber*) у Національному природному парку «Дністровський каньйон». *Наукові засади природоохоронного менеджменту екосистем Каньйонного Придністров'я*. Друк Арт, Чернівці, 103–105.
- Вікирчак, О. 2018. Результати обліків троглофільних видів рукокрилих Середнього Придністер'я (Україна) у 1984–2000 рр. *Theriologia Ukrainica*, **16**: 17–24. [CrossRef](#)
- Вікирчак, О., А. Бачинський. 2019. Досвід та підсумки акліматизації кроля європейського (*Oryctolagus cuniculus*) на Тернопільщині у 1976–1980 роках. *Theriologia Ukrainica*, **17**: 88–91. [CrossRef](#)
- Вікирчак, О. 2020. Курганцева миша (*Mus spicilegus*) на Західному Поділлі: експансія на лівобережжі Дністра. *Theriologia Ukrainica*, **20**: 73–78. [CrossRef](#)
- Вікирчак, О., П. Площанський. 2020. Знахідки вовчка сірого (*Glis glis*) у сховищах печерного типу в регіоні Середнього Придністер'я. *Theriologia Ukrainica*, **19**: 96–102. [CrossRef](#)
- Вікирчак, О., П. Площанський, А. Бачинський. 2020. Результати обліків кажанів (Chiroptera) взимку (2019) у ключових підземних сховищах півдня Тернопільської області (Україна). *Наукові засади природоохоронного менеджменту екосистем Каньйонного Придністров'я*. Матеріали Третьої міжнародної конференції. ВІК "Сіті", Чернівці, 168–172. (гугл-переклад)
- Вікирчак, О., П. Площанський, А. Бачинський, Т. Микитюк. 2021. Склад зимових агрегацій кажанів (Chiroptera) у сховищах печерного типу Тернопільського Придністер'я (обліки 2021 року). *Theriologia Ukrainica*, **22**: 111–124. [CrossRef](#)
- Вікирчак, О. 2022. Рясоніжка велика (*Neomys fodiens*) в Національному природному парку «Дністровський каньйон». *Novitates Theriologicae*, **13**: 37–42. [CrossRef](#)
- Вікирчак, О. 2023. Сучасна теріофауна лівобережжя Каньйонного Придністер'я. *Theriologia Ukrainica*, **26**: 3–28. [CrossRef](#)

Резюме

ЗАГОРДНЮК, І. Олександр Вікирчак — зоолог, мандрівник, знавець природи Поділля й Придністров'я. — Нарис про колегу, наукова діяльність якого пов'язана передусім з вивченням ссавців Центрального Поділля і Дністровського каньйону. Увага дослідника зосереджена на вивченні різних груп — троглофільних кажанів і гризунів, гідрофільних звірів (бобри, рясоніжки), степової фауни (кролі дикі й миші курганцеві). Окрім теріологічних досліджень значну увагу дослідник приділяє вивченню і охороні печер Поділля та Дністровського каньйону, створенню нових заповідних територій і об'єктів, організації регіональних конференцій. Як керівник наукового відділу Нацпарку Дністровський каньйон він є ключовим автором Літопису природи цього Парку.